UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Idea Theologiæ Moralis

Petrus <a Sancto Josepho>

Coloniæ, 1648

II. De actibus internis Religionis, nempe devotione.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38935

Visual Library

CAPUT II.

De actibus internis Religionis nempe devotione, & oratione.

RESOLUTIO I. *Devotio est actus Religionis.*] Antequam hoc probetur, supponendum est ex S. Thoma 2.2. *quæst.* 82. *art.* 1. devotionem dici à devovendo, adeoque aliud nihil esse quàm, voluntatem quandam promptè tradendi se ad ea, quæ pertinent ad Dei famulatum: quò fit ut devoti dicantur, qui seipsos quodammodo devovent Deo, ut ei totaliter serviant. Hoc posito.

Quòd devotio sit actus Religionis, *probatur ex art.* 2. Nam ad eandem virtutem pertinet facere aliquid, & promptam voluntatem habere ad illud faciendum, quia utriusque actus idem est objectum. Manifestum est autem quod operari quæ pertinent ad divinum famulatum, ad Religionem spectat: Unde etiam ad eam pertinet, habere promptam voluntatem ad hujusmodi exequenda, quod est esse devotum, & sic patet quòd devotio est actus Religionis.

Notandum autem 1. ex responsione ad 1. Ad charitatem pertinere immediatè, quòd homo tradat seipsum Deo, adhærendo ei per quandam spiritus unionem, sed quod homo tradat seipsum Deo, ad quædam opera divini cultus, hoc immediatè pertinere ad Religionem, & mediatè ad charitatem, quæ est Religionis principium.

Notandum 2. Ex responsione ad 2 Inter charitatem, & devotionem esse mutuam veluti causalitatem, nam charitas devotionem causat, inquantum ex amore redditur aliquis promptus ad serviendum amico. Et vicissim per devotionem charitas nutritur; sicut & quælibet amicitia conservatur & augetur, per amicabilium operum exercitium, & meditationem.

Notandum 3. *ex art.* 3. Devotionem generari ex duplici

plici consideratione, quarum una est ex parte divinæ bonitatis, & beneficiorum ipsius, hinc enim excitatur dilectio, quæ est proxima devotionis causa: alia est ex parte hominis considerantis suos defectus, per quam excluditur præsumptio, quæ impedit ne quis Deo se subjiciat, dum suæ virtuti innititur.

Notandum 4. ex art. 4. Devotionem per se spiritualem lætitiam mentis causare, & per accidens tristitiam. Nam ex consideratione divinæ bonitatis, quæ est præcipua devotionis causa, per se sequitur delectatio, juxta illud *Psalm. 76.* Memor fui Dei, & delectatus sum, sed per accidens hæc consideratio tristitiam quandam causat in iis, qui nondum Deo plenè fruuntur, secundum illud *Psal. 41.* Sitivit anima mea ad Deum vivum, & posteà sequitur: Fuerunt mihi lachrymæ meæ, &c. Consideratio verò propriorum defectuum, ex qua minùs præcipuè nascitur devotio, per se quidem nata est tristitiam causare, nempe recogitando proprios defectus: per accidens autem lætitiam, scilicet propter spem divinæ subventionis.

RESOLUTIO II. *Oratio est actus Religionis.* DE hac agit S. Doctor 2. 2. *quæst. 83. per 17. articulos*, quorum 1. docet, orationem non esse actum appetitivæ virtutis, sed rationis, quia oratio hic sumitur pro deprecatione vel petitione, at deprecatio vel petitio ordinationem quandam denotat, prout scilicet homo disponit aliquid, per aliud faciendum, ordinatio autem ad rationem pertinet, ergo & oratio, quæ etiam ea de causa vocatur oratio, quasi oris ratio.

Artic. 2. Docet, conveniens esse orare, non ut divinam dispositionem immutemus, ea enim immutabilis est, etsi necessitatem non imponat rebus humanis; sed ut impetremus, quod Deus disposuit per orationes sanctorum esse implendum.

Artic. 3. Docet, orationem esse actum Religionis, nam ad Religionem pertinet, reverentiam, & honorem Deo exhibere. Per orationem autem homo re-

veretiam Deo exhibet, inquantum scilicet ei se subjicit & profitetur orando se eo indigere, sicut authore suorum bonorum.

Artic.4. Docet orationem porrigi alicui dupliciter.1. Quasi per ipsum implendam.2. Quasi per ipsum impetrandam, & primo modo orationem porrigi soli Deo, quia omnes orationes nostræ ordinari debent ad gratiam & gloriam consequendam, quam solus Deus dat: secundo verò porrigi sanctis Angelis & hominibus, non ut per eos Deus petitiones nostras cognoscat, sed ut eorum precibus & meritis, orationes nostræ sortiantur effectum.

Artic. 5. Docet, nos non debere à Deo petere ea bona, quæ possunt malum eventum habere, quibus etiam potest homo bene, aut malè uti, qualia sunt divitiæ, honores, regna, splendida conjugia, &c. sed tantùm ea quæ malum eventum habere non possunt, seu quibus homo malè uti non potest: bona scilicet quibus beatificamur, & ea quibus beatitudinem meremur. Addit tamen *art. 6* nos licitè temporalia desiderare, & petere, non quidem principaliter, ut in iis finem constituamus, sed sicut quædam adminicula quibus juvamur, ad tendendum in beatitudidem.

Artic.7. Docet, charitatem requirere ut aliis bona optemus, adeoq; ut etiam pro iis oremus. Et in resp. ad 3. monet 1. Pro peccatoribus orandum esse, ut convertantur; & pro justis, ut perseverent & proficiant. 2. Orantes exaudiri pro prędestinatis, non autem pro præscitis ad mortem.

Artic. verò 8. ait, orandum esse pro inimicis, ita scilicet ut sit necessitatis, eos non excludere à communibus nostris orationibus, quas pro aliis facimus; quod autem pro eis specialiter oremus perfectionis sit, non necessitatis, nisi in aliquo casu speciali.

Artic. 9. Docet, orationem Dominicam esse perfectissimam, quia non solùm petuntur omnia quæ desiderare possumus, sed etiam eo ordine quo deside-

randa

randa sũt. Nam primò desideramus finem, unde sunt duæ priores petitiones, quarum altera petimus gloriam ipsius Dei, altera nostram, quæ in Dei visione consistit. Secundò desideramus media ad talem finem, ac primò ea quæ per se ad illum conducunt, sive principaliter, quomodo est tertia petitio, sive instrumentaliter, pro quo est quarta petitio. Deinde petimus media per accidens, seu remotiones impedimentorum, quæ tria sunt, nempe peccatum, tentatio, & pœnalitas præsens, qua impeditur sufficientia vitæ: & pro his avertendis sunt tres ultimæ petitiones.

Artic. 10. Docet, neque divinis personis, neque brutis animalibus competere orare, sed creaturis tantùm rationalibus; eo quòd oratio est actus rationis, per quem aliquis superiorem deprecatur. Articulo verò 11. ait, Sanctos pro nobis orare, quia cùm oratio pro aliis facta ex charitate proveniat, quanto sancti, qui sunt in patria, sunt perfectioris charitatis, tanto magis orant pro viatoribus, qui orationibus juvari possunt; & quanto sunt Deo conjunctiores, tanto magis orationes eorum sunt efficaces: habet enim hoc divinus ordo, ut ex superiorum excellentia in inferiora refundatur, sicut ex claritate solis, in aërem.

Artic 12. Docet, orationem communem, quæ per ministros Ecclesiæ in persona totius fidelis populi Deo offertur, debere esse vocalem, quia aliàs nō posset innotescere populo, pro quo profertur: orationẽ verò singularem, quæ à persona singulari quacũque, sive pro se, sive pro aliis offertur, non debere ex necessitate esse vocalem. Ei tamen posse vocem adjungi triplici ratione. 1. Ad excitandam interiorem devotionem. 2. Quasi ad redditionem debiti, ut sc. homo Deo serviat, secundum illud totum quod ex Deo habet, id est, non solum mente, sed etiam corpore. 3. Ex quadam redundantia ab anima in corpus, per affectum vehementem, juxta illud *Psal. 15.* Lætatum est cor meum, & exultavit lingua mea, &c.

Artic. 13. Docet, ut oratio sit meritoria, vel impetratoria, non opus esse quod sit attenta pro totum, sed sufficere primam intentionem qua quis ad orandum accedit: requiri tamen attentionem, ut oratio mentem spiritualiter reficiat. Notat autem triplicem attentionem adhiberi posse orationi, nempe ad verba, ad sensum, & ad finem orationis, scilicet ad Deum, & ad rem pro qua oratur; & hanc postremam ait maximè esse necessariam.

Artic. 14. Docet 1. orationem secundum causam suam debere esse continuam. Causa enim orationis est desiderium charitatis, quod in nobis debet esse continuum actu, aut virtute; eo quòd virtus hujus desiderii manet in omnibus, quæ ex charitate facimus, omnia autem ex charitate debemus facere. Docet 2. orationem secundum seipsam non debere esse continuam, quia uniuscujusque rei quantitas debet esse proportionata fini, sicut quantitas potionis sanitati; unde conveniens est ut oratio tantùm duret, quantùm utile est ad excitandum interioris desiderii fervorem.

Artic. 15. Docet orationem habere efficaciam merendi, inquantum procedit ex radice charitatis, mediante religione, & adjunctas habet quasdam virtutes ad meritum necessarias, nempe humilitatem, & fidem. Ad religionem enim pertinet, ipsam orationem Deo offerre, ad charitatem verò desiderium rei, cujus complementum oratio petit: fides autem est necessaria ex parte Dei quem oramus, ut scilicet credamus nos posse ab eo obtinere quod petimus, & humilitas est necessaria ex parte ipsius petentis, qui suam indigentiam recognoscit. Addit in responsione ad 1. Orationem semper exaudiri, positis quatuor conditionibus, quando scilicet aliquis pro se petit, necessaria ad salutem, piè & perseveranter.

Articulo 16. Docet 1. Peccatorem qui orat inquantum peccator, id est, secundum desiderium peccati, interdum exaudiri, non ex misericordia, sed ad vin-

dictam.

dictam. Deus enim quædam negat propitius, quæ concedit iratus, ut ait Augustinus tract. 73. in Ioann. Docet 2. Orationem peccatoris ex bono naturæ desiderio procedentem, à Deo exaudiri, non quasi ex justitia, quia peccator hoc non meretur, sed ex pura misericordia, observatis tamen quatuor conditionibus ante memoratis, ut scilicet pro se petat, necessaria ad salutem, piè, & perseveranter. Notat autem in respons. ad 2. Peccatorem piè orare, quia etsi habitu charitatis careat, petit aliquid ad pietatem pertinens, unde etsi oratio illius non sit meritoria, est tamen impetratoria, quia meritum innititur justitiæ, sed impetratio innititur gratiæ.

Articulo 17. Docet quatuor esse orationis partes, nempe orationes, postulationes, obsecrationes, & gratiarum actiones. Quia ad orationem tria requiruntur. 1. Ut orans accedat ad Deum quem orat, quod significatur nomine orationis. 2. Requiritur petitio, sive proponatur determinatè, quod aliqui vocant postulationem, sive indeterminatè, ut cùm quis petit juvari à Deo, quod nominant supplicationem, sive solum factum narretur, secundum illud *Joann. 13.* Ecce quem amas infirmatur, quod vocant insinuationem. 3. Requiritur ratio impetrandi quod petitur, & hoc vel ex parte Dei, vel ex parte petentis. Ex parte Dei est ejus sanctitas, propter quam petimus exaudiri, & ad hoc pertinet obsecratio, quæ est sacra contestatio: sicut cum dicimus. Per nativitatem tuam, libera nos Domine. Ratio verò impetrandi ex parte petentis est gratiarum actio, quia de acceptis gratias agentes, meremur accipere potiora. Hæc est summa eorum, quæ S. Thomas quæst. citata de oratione fusè tractat, quibus nonnulla pro praxi addenda occurrunt, de horis canonicis. sit ergo

RESOLUTIO III. *Ordinati, beneficiati, & professi tenentur per se loquendo horas canonicas singulis diebus recitare.*] VEL, tres sunt tituli ex communi sententia, obligantes ad recitationem horarum canonicarum, &

carum. 1. est Ordinis sacri. 2 Professionis Religiosæ ab iis emissæ, qui ad chorum sunt destinati, illi enim tenentur sub mortali officium recitare, etsi nullum sacrum ordinem susceperint. 3. Titulus est beneficii Ecclesiastici sive simplex sit, sive curatum. Quod extendi debet ad præstimonia, quæ sunt portiones quædam ex beneficiorum reditibus assignatæ, ad clericorum sustentationem in studiis. Item ad Capellanias collativas, quæ verè sunt beneficia Ecclesiastica, cùm à superiore Ecclesiastico conferantur, personæ Ecclesiasticæ, ad officium Ecclesiasticum. Et etiam ad Commendas, quia æquiparantur beneficio, cùm Commendatarius habeat jus percipiendi fructus ex Commenda, adeoque onera beneficii subire debeat. Non tamen hoc extenditur ad Coadjutorias, neque ad pensiones quæ beneficiis imponi solent. Verùm qui pensionem habent titulo clericali, tenentur quotidie recitare officium B. Virginis.

Quæres 1. Quid dicendum sit, si beneficiarius paucos, aut nullos fructus ex beneficio percipiat. *Respondeo* 1. Ex communi sententia, Beneficiarium teneri ad recitationem horarum, etsi beneficii proventus valde sit exiguus. *Ratio est*, quia talis obligatio adjuncta est beneficio, sine ulla limitatione: at beneficium habens exiguos proventus, verum est beneficium, ergo, &c. *Nec dicas*, ejusmodi obligationem esse valde duram; tum quia potes facilè ab ea te liberare, dimittendo beneficium; tum quia eadem obligatio est imposita iis omnibus, qui ad Subdiaconatum sunt promoti, etsi nullum beneficium sive pingue, sive tenue possideant: tum quia obligatio illa sufficienter compensatur, per varias prærogativas quæ beneficiariis concessæ sunt.

Respondeo 2. Eum teneri ad horas canonicas, qui sua culpa nullum fructum ex beneficio percipit, ut si sit excommunicatus aut nolit residere, &c. Item eum qui in præsenti fructum non recipit, sed aliàs

receptūrus est, quia moraliter hoc æquivalet actuali receptioni. Non tamen si injustè omnibus fructibus, & spe in futurum eos recuperandi privetur, siquidem obligatio recitandi officium dicit necessario ordinem ad stipendium vel receptum, vel recipiendum. Imò si quis uno anno ob sterilitatem, aliamve causam naturalem nullum fructum ex beneficio percipiat, probabile est eum non obligari pro eo tempore ad solitum horarum pensum, nisi stipendium illi aliunde suppleatur. Quia à parte rei non habet tunc beneficium, sed tantùm titulum illius, quod ad prædictam obligationem imponendam non sufficit.

Quæres 2. Quid dicendum sit de beneficiario, qui non possidet beneficium, sed solum habet titulum illius *Respondeo, 1.* Eum per quem stat, ne beneficii possessionem capiat, teneri ad horarum recitationem, quia æquum non est, ut ob malitiam illius, beneficium privetur ejusmodi obsequio. 2. Eum ad hoc non obligari, qui ab extrinseco impeditur, ne beneficii possessionem habeat, quia cùm ille sine sua culpa, non percipiat stipendium ex fructibus beneficii, nulla est ratio cur teneatur officium persolvere. 3. Eum tamen teneri qui possidet, & administrat beneficium litigiosum, quando moraliter certum est, ei, licèt à possessione deturbetur, fructus adjudicandos pro rata administrationis, quia illa moralis certitudo æquiparatur actuali perceptioni. 4. Injustè impedientem ne alter possideat beneficium, peccare quidem tale impedimentum injiciendo, non tamen propterea teneri ad horas pro illo recitandas: quia etsi privet Ecclesiam obsequio debito, non tamen propriè injustitiam contra illam committit. sed contra beneficiarium, quare horas persolvere non tenetur, sicut non teneor audire Missam, etsi iniquè impediam ne alius ei intersit.

Quæres 3. An beneficiarii non recitantes officium, teneantur fructus restituere. *Respondeo 1.* Eos teneri,

qui post sex menses à beneficio obtento, officium non recitant, nisi legitimè excusentur, ut patet ex Concilio Lateranensi sub Leone X. & ex Pio V. in Constitutione quæ incipit, Ex proximo, Unde colligi potest, officium non recitantes primis illis sex mensibus, non teneri ad restitutionem fructuum, etsi sine legitima causa non recitantes, peccent mortaliter. 2. Non recitantem post sex primos menses, teneri ad restitutionem fructuum, pro rata horarum omissarum: ità scilicet 1. Ut omittens integrum officium unius diei, reneatur restituere fructus respõdentes uni diei. 2. Ut omittens Matutinum cum Laudibus, teneatur restituere mediam partem fructuum unius diei. 3. Ut omittens horas reliquas, teneatur restituere aliam medietatem fructuum illius diei. 4. Ut pro singulis ex illis horis reliquis, teneatur sextam partem dictæ medietatis restituere, ut Pius V. expressè declaravit. Porro restituens fructus tenetur eos, vel in fabricas beneficiorum, ex quibus percepti sunt, vel in pauperum eleëmosynas erogare. Si tamen ipse verè pauper sit, verisimile est eum posse ejusmodi fructus sibi applicare, nisi quando intuitu ejusmodi applicationis futuræ, horarum recitationem prætermittit, vel nisi ex speciali statuto, aut consuetudine fructus prædicti alicui operi determinato sint applicati.

Nota, quòd etsi ex rigore juris, omittens sine legitima causa officium recitare uno integro die, videatur privandus omnibus fructibus qui illi debentur, ratione unius diei, quia tamen valde durum est, quòd quis propter solam omissionem horarum, non minùs puniatur, quàm si alias omnes functiones debitas prætermitteret; sanè eorum sententia non est improbabilis, qui docent, quando stipendium datur propter plura officia, satis esse quod restituatur dumtaxat ea pars fructus, quæ respondet officio prætermisso: unde cæteris paribus, minùs tenetur restituere Episcopus, aut Parochus, quàm simplex bene-

beneficiarius qui ad solam horarum recitationem obligatur.

RESOLUTIO IV. *Officium divinum integrè recitari debet.*] Ut hoc intelligas. *Nota* 1. Peccatum esse mortale, ex communi sententia, vel unam ex septem horis scienter, & sine rationabili causa omittere, quia præceptum recitandi divinum officium ex genere suo est de re gravi, adeoque per se obligat sub mortali, quemadmodum & præceptum audiendi sacrum, vel jejunandi; quare ille peccat mortaliter, qui sine legitima causa, notabilem officii partem omittit, qualis censetur una hora: sicut & ille qui notabilem partem Missæ prætermittit. Imò eùm totum officium strictè præcipiatur, authores communiter advertunt, peccatum esse mortale scienter omittere, vel mediam partem unius horæ; quia & sapientum & piorum judicio, à quo periculosum est recedere, hæc censetur pars notabilis.

Nota 2. Habere voluntatem non recitandi officium aliqua die, non esse ex se nisi unum peccatum mortale; siquidem recitatio omnium horarum præcipitur unico præcepto, quare omnes ita sunt inter se subordinatæ, ut constituant unum tantùm objectum talis præcepti. Eò tamen peccatum cæteris paribus gravius est, quò plures horæ prætermittuntur; adeòque in confessione declarandum est, quot horæ prætermissæ sint. Quòd si quis pluries in die dictum propositum repetit, toties peccat mortaliter; quia velle transgredi præceptum in re gravi est peccatum mortale. Sed quid si ante finem diei propositum mutet, & horas recitet? *Respondeo* ejusmodi retractationem non impedire, quin antecedens propositum malum fuerit, in genere commissionis pravæ; impedire tamen ne novum peccatum omissionis à recitante contrahatur.

Nota 3. Eum censeri integrè recitare, qui sive in choro, sive extra chorum alternatim recitat cum alio, vel aliis, dicendo unam partē, & aliam audiendo.

Item eum qui dum alii horas recitant in choro, detinetur aliqua occupatione ad officium necessaria, ut prævidendo lectionem, thurificando, &c. Quod similiter dicendum est de eo, qui ex decentia verbum aliquod profert, aut è cujus naribus sanguis fluit. In iis enim aliisque casibus sæpe contingentibus, non est de necessitate præcepti, supplere quod prætermissum est, saltem si illud non excedat quantitatem unius Psalmi quia cùm omnes unum chorum constituant, quod ab uno cantatur, censetur recitari ab aliis. Addunt aliqui, nec pulsantem organa, nec respondentes in choro teneri ad recitandam illam partem officii, quam organum pulsat: quia Ecclesia habet sonum organi loco vocis, eumque ut partem divini officii approbat.

Nota 4. Interruptionem non obstare integritati officii, non modo quando fit ex rationabili causa, & ad breve tempus, sed etiam quando fit ad longum tempus, & sine causa legitima, ut si quis mane interrumpat Primam, ut fabulis vacet, habeatque intentionem reliquum supplendi eadem die: quia etsi physicè loquendo, ex duabus medietatibus tam longo temporis intervallo inter se dissitis, non constituatur una hora, ob intentionem tamen illam præcedentem ex iis moraliter una hora constituitur: adeoque non peccat mortaliter, qui priorem partem manè recitatam non repetit, sed tantùm posteriorem quæ fuerat omissa, recitat: quamvis negandum non sit, quin sine causa officium notabiliter interrumpere, sit quædam irreverentia à culpa veniali minimè immunis. Hinc autem colligo, eum qui aliquam partem horæ prætermisit, satisfacere obligationi, si intra eundem diem partem omissam reciter, neque iteret quod jam dictum fuerat.

Nota 5. Peccatum esse, voluntariè verba omittere aut truncare, quia sic officium non est integrum. Quare si defectus ille sit gravis, ita ut notabilis partis officii sensus corrumpatur, peccatum est mortale.

Non

Non tamen ut præcepto satisfacias, teneris ita recitare, ut actu teipsum audias; quia aliàs si surdus esses, aut ingens fieret strepitus, non posses hoc officium persolvere. Sufficit ergo quòd verba ita distinctè proferas, ut possis ea audire, ex hypothesi quòd nullum impedimentum externum adsit.

Nota 6. Quando recitas cum socio, te satisfacere recitando alternatim Psalmorum versus, etsi nihil ex aliis quæ supersunt dicas, modo socium ea recitantem audias. *Et ratio est,* quia interdum in choro ea ab uno tantum dicuntur, reliquis audientibus. Non tamen satisfacis, si dum tu unum versum recitas, socius alium, etiam te advertente, proferat: quia cùm socium adjungas, ut nomine tuo mediam officii partem, quam alioqui per teipsum persolvere debebas, recitet, quemadmodum tu non poteras duos simul versus proferre, sed unum post alium; ita, ut per illum satisfacias, necesse est vt te dicente, ille taceat, & vice versa. Præsertim cùm simultanea illa recitatio ab usu Ecclesiæ sit prorsus aliena. *Nec refert* quòd præcepto recitandi officium, & Missam audiendi possis simul satisfacere, ex communi sententia; non enim est par ratio, quia auditio Missæ non substituitur in locum cujusdam recitationis à te aliàs peragendæ.

Nota 7. Etsi ex multorum sententia, satisfacias præcepto sine legitima causa immutando officium: ita ut verbi causa, recites de feria, quo die officium recitandum est de Sancto: oppositum tamen esse tutius, & probabilius. Cujus ratio est, quia non tantùm præcipitur, ut quolibet die officium recites, sed etiam ut juxta temporis varietatem, officium varietur; quare non satisfacis, nisi etiam hunc modum observes. *Confirmatur*, quia aliàs satisfaceres, toto anni tempore recitando officium Paschale, etsi longè brevius, quod dici non potest. Puto tamen eum qui ex inadvertentia, officium immutavit, non peccare etsi officium proprium illius diei non

recitet: maximè si ob occurrentes occupationes, nimis grave sit illud recitare.

RESOLUTIO V. *Ut satisfiat præcepto recitandi horas canonicas, attentio quædam interna necessaria est.*] Quod ut intelligas, *observandum* est attentionem esse duplicem, externam, & internam. Externa dicitur, quando recitans ita se gerit exteriùs, ac si verè animo attenderet ad ea quæ dicit; adeoque abstinet ab omni opere externo, quod cum interna intentione cohærere non potest; qualia sunt scribere, pingere, ludere, &c. Interna verò habet locum, quando horas persolvens, animo præsens est ad ea quæ recitat. Quod tripliciter contingere potest. 1. Ita ut tantum attendat ad verba. 2. Ita ut attendat ad sensum verborum. 3. Ita ut attendat ad Deum, vel ad aliquod fidei nostræ mysterium.

Hoc posito, multi viri graves & pii dicunt, ut quis satisfaciat præcepto Ecclesiæ, de recitatione horarum canonicarum, sufficere attentionem illam externam, neque ad hoc requiri internam; eo quòd Ecclesia non potest judicare de interioribus. Quare sicut non potest punire defectum attentionis internæ, ita neque ejusmodi attentionem præcipere posse videtur.

Oppositum docēt alii magis communiter, tum quia at patet ex cap. dolentes, de Celebratione Missarum, Concilium Lateranense præcipit, ut officium recitetur studiosè, pariter & devotè; at recitare officium devotè, est illud recitare cum interna attentione: siquidem devotio est actus internus Religionis ex supradictis, & externa compositio sine animi attentione est potiùs mera devotionis simulatio, quā vera devotio. Tum quia Ecclesia præcipit recitationem horarum, tanquam veram orationem, qua clerici cum Deo colloquantur, & ab eo pro fidelibus gratias impetrent: at sine attentione interna, non est verum colloquium cum Deo, nec vera oratio. Ergo ejusmodi attentio cadit sub præceptum.

Et ad

Et ad *fundamentum* sententiæ oppositæ *respondent*, etsi Ecclesia non possit directè & per se primò præcipere actum internum, posse tamen indirectè & per accidens, præcipiendo actum externum virtutis, qui sine interno subsistere nequit. Quia aliàs præcepto audiendi Missam satisfaceret, non modo qui sine ulla attentione, sed etiam qui cum intentione irridendi divina ei interesset, quod nimis absurdum est.

Quod verò dici solet, Ecclesiam non judicare de occultis, ita explicant, ut sensus sit Ecclesiam non ferre sententiam in particulari, propter solum defectum actus interioris quem præcipit, eo quòd ejusmodi defectus per testes probari non potest. Posse tamen ferre sententiam in communi, contra eos qui neglexerint actum interiorem, relatum ad exteriorem quem præcipit, ut vel ex praxi Ecclesiæ colligi potest; siquidem excommunicantur qui hoc, aut illud credunt, aut non credunt. Item qui ex amore, vel odio non inquirunt in hæreticos, &c. Atque hæc posterior sententia, ut est longè communior, & tutior, ita videtur probabilior, & in praxi sequenda.

Notandum tamen illius rigorem valde temperari à Neotericis, cùm ajunt 1. ad satisfaciendum præcepto, attentionem virtualem sufficere, adeò ut qui officium incipit animo attendendi, verè satisfaciat, etsi statim distrahatur, eaque distractio duret usque ad finem officii; modo illa directè, aut indirectè non sit voluntaria. 2. Unam ex dictis attentionibus internis sufficere ad satisfaciendum præcepto, quia verba proferens cum tali aliqua intentione, quæcunque sit, verè censetur orare. Unde solùm attendens ad verba, non peccat, quia non tenetur orare, meliori modo quo potest.

Notandum præterea, ut quis contra allatam resolutionem peccet, non satis esse quòd officium recitans advertat se alia cogitare, sed requiri ut observet

se talia cogitando, distrahi ab oratione: sicque in tali distractione voluntariè perseveret. Quod si in fine Psalmi, vel officii animo attendendi bona fide inchoati, advertit quis se toto recitationis rempore fuisse distractum, non tenetur ille officium repetere. Imò malè ageret repetendo, quia locum daret scrupulis, quorum occasiones omnino rescindendæ sunt.

RESOLUTIO VI. *Variæ sunt causæ à recitatione officii excusantes.*] Eæ omnes ad tria capita reduci solent. *Primum* est impotentiæ, siquidem ad impossibile nemo tenetur. Hinc cæcus excusatur non recitando, cùm ad recitandum visus sit necessarius. Excusatur etiam qui ob ægritudinem non potest, sine gravi nocumento recitare. Item carentia breviarii est causa sufficienter à recitatione excusans.

Verùm circa hanc causam quædam *notanda* sunt. 1. Eum qui non potest recitare totum officium, debere recitare majorem illius partem, si potest: si tamen non potest recitare nisi minorem partem, ad nihil teneri, tum quia major pars videtur ad se trahere minorem, tum quia aliàs daretur locus scrupulis animique perturbationibus; quia infirmus quantumvis graviter ægrotet, facilè poterit dubitare, num possit sine gravi incommodo, unam aut alteram ex horis minoribus persolvere: neque hac in re quicquam certi determinari poterit. Hoc autem nimis durum videtur, & à suavitate legis Evangelicæ alienum.

Notandum 2. in dubio, an possit ægrotus majorem officii partem, sine damno notabili recitare, standū esse judicio medici in arte sua periti, & timorati. Quòd si medicus, statu morbi accuratè perpenso, dubius manet, num recitatio graviter nocitura sit, nec ne, nonnulli putant infirmum non excusari tunc à recitatione: eo quòd obligatio præcepti est certa, & causa excusationis dubia. *Oppositum* tamen est commu-

communius & probabilius, quia non modo grave damnum certò eventurum, sed etiam probabile periculum illius, est causa certa excusationis, à præcepto recitationis horarum, sicut & à præcepto jejunii. Porrò defectu medici, ægrotus stare potest judicio sui superioris: & si neuter adsit, arbitrio alicujus viri prudentis: eoque deficiente, dictamini propriæ conscientiæ.

Notandum 3. Eum qui non potest officium solus persolvere, teneri illud recitare cum socio, cujus habet copiam: si eo modo sufficienter juvari potest, ad præceptum implendum. Tunc enim cessat impotentia, à recitatione excusans: quia quod per amicos possumus, illud per nosipsos posse censemur. Et nulla ratio est, cur simpliciter censeamur impotentes, ad impletionem alicujus præcepti, quando nobis suppetunt media facilia ad illud exequendum. Unde colligi potest, nō modo beneficiarium, sed etiam clericum carentem beneficio, debere in casu jam dicto socium adhibere, si possit illius habere copiam, sive gratis, sive oblato moderato stipendio. Quia hoc medium est satis facilè ad executionem præcepti, respectu illius qui habet unde socium, sine gravi incōmodo conducere possit. Aliqui tamen nolunt hoc extendi nisi ad beneficiarios, quia cùm illi teneantur ex justitia horas recitare, tenentur etiam aliquam fructuum partem, si opus sit, impendere pro executione talis præcepti.

Secundum caput continet gravem & repentinam occupationem occurrentem, quæ nō potest sine gravi damno, aut scandalo prætermitti, vel differri, neque cū recitatione officii cohærere: tunc enim omnium consensu, adest causa rationabiliter excusans à recitatione officii; quia præceptum humanum non censetur cum tanto rigore obligare. Unde interdum excusantur Concionatores, Confessarii, & Lectores quando non possunt officium recitare, nisi conciones, confessiones, & lectiones cum magna populi offensio-

offensione, vel cum nota Religionis, aut propriæ personæ prætermittant.

Nota hæc debere intelligi, de occupatione repentina & non prævisa; qui enim mane prævidet, se reliquo die impediendum, quo minùs officium possit recitare, tenetur recitationem anticipare, si ad hoc satis supereſt temporis. Præceptum enim recitandi officium obligat pro tota die, & qualibet hora diei impleri potest, ut vel ex eo patet, quia omnium consensu, qui etiam sine legitima causa officium integrum mane recitavit, non tenetur posteà illud repetere: si ergo præceptum illud pro toto die obligat, & validè qualibet diei hora impleri potest; nulla est ratio, cur non teneatur mane officium anticipare, qui prævidet posteà se impediendum ab illius recitatione.

Tertium caput causarum ab officio excusantium, continet dispensationem quæ à summo Pontifice dari potest; eo quòd obligatio recitandi horas canonicas est solùm de jure Ecclesiastico. Episcopus tamen non potest propriè in hoc dispensare, quia non spectat ad inferiorem, dispensare in lege sui superioris. Dico propriè, nam quando dubium est, an clericus teneatur officium recitare, potest Episcopus declarare eum non teneri, si verè existimet sufficientem causam excusationis subesse; atque ita legem Ecclesiasticam interpretari, potiùs quàm in ea dispensare. Hocque proportione servata, applicari potest Prælatis Regularium, in ordine ad suos inferiores.

RESOLUTIO VII. *Ut quis distributiones quotidianas, choro assistentibus destinatas percipiat, non sufficit quòd privatim horas recitet, sed requiritur ut choro interfit, nisi legitima de causa ab eo onere excusetur.*] Ut hoc intelligas, *supponendum* est illud esse discrimen inter fructus beneficii, de quibus suprà egimus, & distributiones, quòd per fructus intelligi solent annui reditus, ob titulum beneficii alicui concessi;

per

per distributiones verò intelliguntur quidam proventus, qui beneficiariis eo titulo distribuuntur, quia divinis officiis in Ecclesia interſunt. Quo posito.

Dicendum est, ex communi sententia, beneficiarios choro non assistentes, privari distributionibus, ut patet ex statuto Bonifacii VIII. *in cap. unico de Clericis non residentibus in 6.* quod fuit renovatum à Concilio Tridentino *sess. 24. cap. 12. de reformat.* his verbis. Distributiones verò qui statis horis interfuerint, recipiant, reliqui quavis collusione, aut remissione exclusa his careant, juxta Bonifacii VIII decretum quod incipit, Consuetudinem: quod sancta Synodus in usum revocat, non obstantibus quibuscumque statutis, & consuetudinibus Hæc porro sic intelligenda sunt, 1. ut beneficiarius à choro illegitimè absens, privetur distributionibus, etiam ante quamcunque judicis sententiam: cùm enim earum dominium non acquirat, neque eas retinere potest. 2. Ut qui primis sex mensibus à possessione beneficii, divinis officiis in choro non assistit, privetur distributionibus tali tempori respondentibus, esto fructus beneficii ei, juxta supradicta, non denegentur. 3. Ut distributiones amittantur, etiam illis tribus mensibus, quibus aliquis unoquoque anno, juxta facultatem à Concilio Tridentino loco citato concessam, ab Ecclesia abest.

Quæres 1. Quibus accrescant distributiones, & fructus quos beneficiarii ob absentiam à choro amittūt. *Respondeo 1.* adhibita distinctione, nam distributiones ordinariæ & propriè dictæ, quæ scilicet sumuntur ex communibus beneficiorum reditibus, iis accrescunt qui choro interſunt, quo tempore alii absunt; non autem iis qui residēt, quando ipsa divisio distributionum peragitur. Distributiones verò extraordinariæ & impropriæ, quæ videlicet non sumūtur ex communi massa, sed de fructibus particularibus alicujus beneficii, ab iis tantùm lucrandæ, qui talia

tala beneficia possident, modo officiis divinis assistant; ejusmodi inquam distributiones, quãdo amittuntur, non accrescunt iis qui choro intersunt, sed ad arbitrium Ordinarii, fabricæ Ecclesiæ, vel alteri pio operi applicari possunt.

Respondeo 2. Hæc ita debere intelligi, ut distributiones amissæ ad eos tantùm spectent, qui verè & actu choro intersunt, non autem etiam ad eos, qui juris fictione censentur adesse, quatenus ex legitima causa absunt; siquidem legitimè absentibus jura cõcedunt solùm distributiones proprias, quæ ipsis si residerent, obventuræ essent; neque ulla fit mentio distributionum quæ ab absentibus amittuntur; quare privilegium ipsis concessum, maximè cùm sit odiosum, ad eas extendi non debet.

Respondeo 3. Eos qui officio intersunt, quique proinde habent jus ad distributiones prædictas, non posse licitè, aut validè ejusmodi distributiones absentibus remittere; quia Concilium Tridentinum talem remissionem annullat, verbis illis anteà relatis, Reliqui quavis colliusione, aut remissione excluſa, his careant. Unde absentes tenentur prædictas distributiones restituere, non quidem remittentibus, sed Ecclesiæ.

RESOLUTIO VIII. *Variæ sunt causæ, quæ sufficiũt ut beneficiarius à choro absens, distributiones lucretur.*] Tres assignat Bonifacius VIII. loco superiùs relato, nempe infirmitatem, rationabilem corporis necessitatem, & evidentem Ecclesiæ utilitatem, de quibus pauca observanda sunt.

Prima causa est infirmitas, non quæcunq;, sed gravis, qualis censetur non tantùm illa quæ in se gravis est, sed etiam quæ judicio medici, aut viri prudentis ingravesceret, si quis choro interesset. Modo tamen ea sit causa absentiæ: nam infirmus qui ex hypothesi quòd non ægrotaret, choro minimè interesset, non abest ratione infirmitatis; adeoque non habet jus ad distributiones absentiæ respondentes.

Secun-

Secunda causa est, justa & rationabilis corporis necessitas, ut si cui ex assistentia immineat grave damnum, sive in corpore, sive in bonis fortunæ, sive in honore: non enim verisimile est, piam matrem Ecclesiam privationis distributionum pœnam iis imponere, qui ex tam legitima causa à choro abesse coguntur; modo per ipsos non stet, quin tale impedimentum tollatur. Hinc non amittunt distributiones, qui ob timorem pestis, in loco beneficii grassantis, à choro absunt, vel qui compelluntur non assistere, ne alios peste inficiant. Item neque illi qui è loco residentiæ fugiunt, ne ab inimico quem sedare non possunt, occidantur, aut graviter vulnerentur. Neque etiam illi qui non intersunt divinis, quia sunt excommunicati, si talis excommunicatio injusta est, imò etsi justa sit, si petant absolutionem ab illa, eaque illis injustè denegetur; quia tales habentur ac si injustè essent excommunicati. An autem justè excommunicatus divinis assistens, fructus, & distributiones lucretur, dubitari potest. Non pauci affirmant, quia nullus extat textus, unde constet eum ipso jure fructibus & distributionibus privatum esse; esto peccet, & eatenus mereatur privari emolumentis, officio præstito respondentibus. Et hoc proportione servata ad suspensionem, & interdictum applicari debet.

Tertia causa est, evidens Ecclesiæ utilitas, quod de propria Ecclesia intelligi solet, ut si quis ad defendenda suæ Ecclesiæ jura absit, aut deputetur à Capitulo ad sumendas rationes bonorum, & redituum illius, huicque negotio tempore divini officii vacare teneatur. Imò deputatus non privatur distributionibus, quamvis negotia ex commissione Capituli suscepta, posset expedire extra officiorum tempora, eaque non peragat, nisi officiorum tempore: quia utitur jure suo, & verum est eum simpliciter, quamdiu alii choro intersunt, laborare pro utilitate suæ Ecclesiæ. Si tamē munus demandatum, quod tempore divino-

divinorum officiorum exequi poterat, ante illud tẽpus perficiat, & choro non interſit, dici non poteſt eum tunc lucrari diſtributiones; cùm verè non abſit, ob utilitatem ſuæ Eccleſiæ.

Nota, jam dicta communiter intelligi de eo qui abeſt à choro, ob utilitatem propriæ Eccleſiæ, non autem ſi abſit ob utilitatem alienæ Eccleſiæ. Unde varii caſus facilè reſolvi poſſunt. *In primis* enim hinc *conſtat*, Canonicum qui ſimul eſt Vicarius Capituli, lucrari diſtributiones, ſi abſit à choro, ut munus Vicarii exequatur: quia hoc redit in utilitatem propriæ Eccleſiæ. *Conſtat* 2. Oppoſitum dicendum eſſe de Canonico, qui eſt Vicarius Epiſcopi: nam etſi ille quamdiu Epiſcopo inſervit, fructus Canonicatus percipere poſſit, non tamen diſtributiones quotidianas, abſentiæ à choro reſpondentes, quia non cenſetur abeſſe ob utilitatem ſpecialem propriæ Eccleſiæ, cujus eſt Canonicus, ſed ob utilitatem genetalem totius diœceſis. Quod tamen intelligè, per ſe loquendo, & niſi obſtet oppoſita conſuetudo legitimè præſcripta, aut niſi totus reditus Canonicatus in diſtributionibus quotidianis conſiſtat; quia tunc Vicarius abſens lucratur diſtributiones deducta tertia earum parte, ne privilegium quo excuſatur à reſidentia, maneat inutile.

Conſtat 3. Canonicum Pœnitentiarum lucrari fructus, & diſtributiones, quando in propria Eccleſia confeſſiones audit, vel pœnitẽtes expectat, aut ante, vel poſt confeſſionem, de rebus ad ſalutem animæ ſpectantibus eos inſtruit; quia hoc totum cedit in utilitatem & honorem propriæ Eccleſiæ, & aliunde ad munus audiendi confeſſiones ordinatur, quare id ſufficit, ut tunc Pœnitentiarius choro præſens eſſe cenſeatur. Et idem dic, tam de eo qui ſubrogatur in locum Pœnitentiarii abſentis, aut mortui, quàm de eo qui ex mandato ſuperioris deſtinatur, ut eum in confeſſionibus excipiendis juvet. Quanquam probabilius ſit, Canonicos qui ex devotione, tempore

pore divini officii confessiones audiunt, non censeri præsentes choro, adeoque distributiones non lucrari.

Constat 4. Canonicum habentem beneficium Parochiale, lucrari quidem fructus sui Canonicatus, quamdiu Parochiæ deservit, non tamen quotidianas distributiones, absentiæ à choro respondentes. Et ratio est, quia ille non abest ob utilitatem Ecclesiæ, cui in Canonicum ascriptus est, sed alterius cujus curam habet. *Constat 5.* Theologum Ecclesiæ Cathedralis, aut Collegiatæ lucrari distributiones, si absit à choro ut legat, vel concionetur in propria Ecclesia: non autem si ista alibi peragere debeat. *Constat 6.* absentem causa studii, percipere quidem fructus, non tamen distributiones; quia non est evidens, quòd tale studium cessurum sit in utilitatem propriæ Ecclesiæ.

CAPUT III.

De actibus exterioribus Religionis, ac primò de adoratione, de sacrificio, de oblationibus, & primitiis, ac de decimis.

RESOLUTIO I. *Adoratio, per quam aliquis suum corpus ad Deum venerandum exhibet, est actus Religionis externus,*] De hac agit S. Thomas 2. 2. *quæst.* 84. per tres articulos, quorum 1. *docet*, adorationem qua Deus à nobis adoratur, esse actum Religionis, quod probat, quia adoratio ordinatur in reverentiam ejus qui adoratur. Manifestum est autem ex dictis Religionis proprium esse, reverentiam Deo exhibere.

Notandum verò ex responsione ad 1. Deo deberi reverentiam, propter summam ejus excellentiam, quæ aliquibus creaturis communicatur, non secundum æqualitatem, sed secundum quandam participationem. Et ideò alia veneratione Deum veneramur, quod